

С. С. Нестеренко,
д. е. н., доцент, директор, Інститут економіки та менеджменту,
Університет "Україна", м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9090-3470>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.18.13

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

S. Nesterenko,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Director,
Institute of Economics and Management, University "Ukraine", Kyiv

IMPROVEMENT OF FINANCIAL SECURITY OF FORESTRY

В представленому матеріалі узагальнено існуючі проблеми формування ефективного механізму фінансового забезпечення лісового господарства. Для цього здійснено критичний аналіз тематичних наукових праць вітчизняних вчених та доведено необхідність формування Державного фонду розвитку лісового господарства України у складі спеціального фонду державного бюджету. Проведено порівняння потреби фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони та захисту лісів у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг та запланованого бюджетного фінансування лісогосподарських підприємств Державного агентства лісових ресурсів України за минулі періоди.

Для забезпечення найбільш вірогідного значення прогнозного рівня потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства України запропоновано методичний підхід щодо прогнозу необхідного рівня вказаної потреби шляхом використання лінійної, логарифмічної, поліноміальної, степеневі та експоненціальної математичних моделей. На основі проведених розрахунків доведено необхідність використання середнього значення між логарифмічною, степеневою та поліноміальною моделями як такими, при яких спостерігається найвищий коефіцієнт кореляції. Визначено прогнозний рівня потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства України на період до 2030 року.

Відповідно до звітних даних, запропоновано орієнтовне співвідношення державного фінансування на окремі заходи (статті) щодо необхідного прогнозного фінансування лісового господарства за основними напрямками на 2030 рік, згідно чого дві третини бюджетного фінансування необхідно скеровувати на постійне здійснення лісової охорони, тобто оплату праці всіх працівників державних лісогосподарських підприємств, в яких не проводяться рубки головного користування, які могли б забезпечувати фінансову незалежність суб'єкта господарювання.

Відзначено збільшення фіскального навантаження на лісогосподарські підприємства (прийнятий податок на землі лісогосподарського призначення), що в умовах недостатнього бюджетного фінансування призводить до погіршення фінансового становища цих підприємств та зменшення їхньої можливості у належний спосіб здійснювати лісогосподарську діяльність, охорону лісу, лісовідновні роботи тощо.

The presented material summarizes the existing problems of forming an effective mechanism of financial support for forestry. For this, a critical analysis of thematic scientific works of domestic scientists was carried out and the necessity of forming the State Forestry Development Fund of Ukraine as part of a special fund of the state budget was proved. A comparison was made of the need for financing activities related to forestry and hunting, protection and protection of forests in the forest fund, the creation of protective forest plantations and field protection forest strips, and the planned budget financing of forestry enterprises of the State Agency of Forest Resources of Ukraine for past periods.

In order to ensure the most probable value of the forecast level of the need for budgetary financing of the forestry industry of Ukraine, a methodical approach is proposed for the forecast of the required level of the indicated need by using linear, logarithmic, polynomial, power and exponential mathematical models. Based on the calculations, the need to use the average value between the logarithmic, power and polynomial models as those with the highest correlation coefficient is proven. The forecast level of the need for budgetary financing of the forestry industry of Ukraine for the period up to 2030 has been determined.

According to the reported data, an approximate ratio of state funding for individual measures (articles) is proposed regarding the possible forecast funding of forestry in the main directions for 2030, according to which two-thirds of the budget funding must be directed to the permanent implementation of forest protection, i.e. the payment of all employees of state forestry enterprises that do not carry out felling of the main use, which could ensure the financial independence of the business entity.

An increase in the fiscal burden on forestry enterprises (adopted tax on forestry land) was noted, which in the conditions of insufficient budgetary funding leads to a deterioration in the financial situation of these enterprises and a decrease in their ability to properly carry out forestry activities, forest protection, forest restoration work, etc.

Ключові слова: лісове господарство, фінансове забезпечення, лісогосподарські підприємства, фінансовий механізм, лісовий фонд.

Key words: forestry, financial support, forestry enterprises, financial mechanism, forest fund.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогоднішній день фахівцями лісового господарства вже визначено основні проблеми формування фінансового забезпечення галузі, зокрема:

— відсутність методологічних підходів щодо формування та впровадження моделі фінансування лісового господарства;

— недосконалість механізму та інструментів фінансування лісового господарства (в першу чергу, підприємств південної та південно-західної зони, які характеризуються низьким рівнем лісисоті);

— значна частка частини чистого прибутку, що сплачується до державного бюджету лісогосподарськими підприємствами;

— необхідність розробки оптимальних ставок та встановлення ринкової плати за спеціальне використання лісових ресурсів;

— достатньо високий рівень фіскального навантаження на підприємства галузі.

Розв'язати проблему забезпечення бюджетною підтримкою на постійній основі заходів із ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг можливо шляхом створення Державного фонду розвитку лісового господарства України у складі спеціального фонду державного бюджету. Кошти цього фонду запропоновано акумулювати від надходжень рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та за рахунок лісових платежів і штрафів. Видатки фонду, крім фінансування першочергових заходів із лісовідновлення, охорони та захисту лісів у малоресурсних регіонах, мають бути направлені на технічне переоснащення галузі, будівництво лісових доріг, інноваційний розвиток, наукові дослідження тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Марчук Ю.М. та Уварова В.І. доводять, що в умовах децентралізації і сучасного територіального поділу влади, який може призвести до відсутності фінансових ресурсів для проведення необхідних лісгосподарських заходів, важливість створення Фонду розвитку лісового господарства [1], за допомогою якого буде сформована можливість фінансової підтримки заходів з охорони, захисту та догляду за лісом. На думку І. Антоненко, фонд розвитку лісового господарства повинен формуватися на підставі частки рентного доходу від плати за деревину незалежно від виду рубок, частки доходу від лісгосподарської діяльності, надання послуг, частки плати за використання лісів природоохоронного призначення, частки зборів за нанесення шкоди лісам, коштів бюджету на розширене відтворення лісових ресурсів, спонсорських внесків та інших джерел фінансування [2].

Більш системно до проблеми акумулювання та використання коштів на розвиток лісового господарства підходить Я. Бойко, стверджуючи, що для збільшення надходження власних коштів механізми управління повинні бути переорієнтовані на економічні методи господарювання. Для цього необхідно вивчити та визначити можливі джерела надходження власних коштів та їх роль у фінансуванні лісового господарства [3]. На переконання Р. Дубаса, фінансовий механізм забезпечення розвитку лісоресурсної сфери може бути розширений за рахунок альтернативних джерел фінансування, які в Україні майже не задіяні — банківського кредитування (екологічні банки), приватних інвестицій, страхових фондів, лізингу, міжнародних грантів тощо [4].

Проте, незважаючи на численні дослідження, зазначена проблематика вивчена недостатньо, а розрахунок прогнозного рівня фінансування лісового господарства фактично не здійснювався.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Вдосконалення механізму фінансового забезпечення лісового господарства та методичні підходи до розрахунку прогнозного рівня його фінансування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування фінансово-економічного механізму лісгосподарювання відзначається комплексом особливостей, які пов'язані з інституціональними засадами господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, що передбачають домінування державної форми власності на ліси та лісовкриті землі, збереження спеціалізованих підрозділів державних та комунальних лісгосподарських підприємств, науково-дослідних та проектно-вишукувальних установ лісівничого спрямування. Процеси природної ренатуралізації, які мають місце на покинутих та облогових сільськогосподарських угіддях, сформувавши відповідні інституціональні та природно-ресурсні передумови для формування приватного сектора в лісокористуванні [5—7].

Статтею 98 Лісового кодексу України визначено, що видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якіс-

Таблиця 1. Розрахунок потреби і запланованого фінансування лісгосподарських підприємств, тис. грн

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Потреба	769339,4	693144,8	663439,7	669770,4	700380,9
План	429 900,7	-	-	-	288000,0
% потреби	55,8	0	0	0	41,1

ного складу лісів, їх відтворення та охорони здійснюються за рахунок:

— державного бюджету та власних коштів підприємств, установ та організацій лісового господарства — щодо лісів державної власності;

— місцевого бюджету та власних коштів підприємств, установ та організацій лісового господарства — щодо лісів державної та комунальної власності;

— власних коштів власників лісів — щодо лісів приватної власності.

Слід вказати, що "Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони та захисту лісів у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг", затвердженим постановою Кабінетів Міністрів України від 20.12.2017 за № 1016 [8], передбачено, що право на отримання бюджетних коштів мають державні лісгосподарські підприємства, що належать до сфери управління Державного агентства лісового господарства України та які не проводять рубки головного користування відповідно до обґрунтованих показників з урахуванням регіональних особливостей та природно-кліматичних умов.

Тому позитивним моментом у функціонуванні фінансово-економічного механізму лісгосподарювання слід вважати суттєві позитивні тенденції у фінансуванні лісової галузі. Так, державним бюджетом на 2019 рік на охорону й відтворення лісів було направлено 365 млн грн. До того ж, впроваджено відповідні зміни до Бюджетного кодексу, якими передбачено для потреб фінансування лісової галузі формування спеціального фонду у державному бюджеті. Саме до вказаного спеціального фонду буде зараховуватися 26% ренти (плати) за спеціальне використання лісових ресурсів (власне лише для деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). І власне ці фінансові ресурси мають бути направлені на ведення лісового й мисливського господарства, охорону і захист лісів.

За даними Аудиторської перевірки [9], в період 2016—2019 рр. розрахунок фахівцями Держлісагенства України потреби передбачав фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони та захисту лісів у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг в розмірі 2726 735,8 тис. грн, але за 2016—2018 рр. розраховані величини фінансових потреб не були забезпечені взагалі бюджетним асигнуваннями. Для порівняння величин розрахунку в потребі і запланованого бюджетного фінансування лісгосподарських підприємств Державного агентства лісових ресурсів України за період 2015—2019 рр. сформовано таблицю 1.

Як бачимо, навіть в 2019 році спостерігається плановий показник бюджетного асигнування в розмірі 41%

Таблиця 2. Прогноз потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства, тис. грн

№	Потреба, тис. грн	Рік
1	771 720,5	2022
2	827 935,6	2023
3	896 451,4	2024
4	977 187,8	2025
5	1 070 086,0	2026
6	1 175 101,3	2027
7	1 292 199,3	2028
8	1 421 352,6	2029
9	1 562 539,3	2030

Таблиця 3. Прогнозний розрахунок бюджетного фінансування лісового господарства на 2030 рік за основними статтями

№	Заходи (статті)	2019 рік		2030 рік, тис. грн
		тис. грн	%	
1	Витрати на здійснення лісовпорядкування	24821,1	9	140628,5
2	Витрати на здійснення наземної охорони лісів від пожеж	46780,1	16	250006,3
3	Витрати на здійснення лісової охорони	189257,3	66	1031275,9
4	Витрати на створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг	27141,5	9	140628,5
Всього		288000,0	100	1 562 539,3

від потреби лісового господарства. В той же час слід відзначити, що реальне фінансове забезпечення потреб державних підприємств було на рівні 75—85% від запланованих показників.

В контексті реалізації зазначеного фінансово-економічного механізму, насамперед, на основі проведених розрахунків слід здійснити прогнозування рівня потреби у бюджетному фінансуванні лісгосподарських підприємств України в плановому періоді, що є одним із головних фінансових параметрів, на який, в першу чергу, покладається менеджмент підприємств лісової галузі південних та південно-східних регіонів при ухваленні стратегічних і тактичних управлінських рішень щодо можливостей власного функціонування та розвитку.

Для забезпечення найбільш вірогідного значення прогнозного рівня потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства України нами запропоновано методичний підхід щодо прогнозу необхідного рівня вказаної потреби шляхом використання лінійної, логарифмічної, поліноміальної, степеневі та експоненціальної математичних моделей.

В таблиці 2 відображено прогнозне значення показника потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства на період 2022—2030 роки, який свідчить про те, що у випадку застосування середнього значення між логарифмічною, степеневі та поліноміальною моделями прогнозне значення показника потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства в 2030 році становитиме 1 562 539,3 тис. грн. Крім того, спостерігається тенденція поступового збільшення показника потреби, що об'єктивно обумовлено інфляційними процесами в країні та підвищенням вартості трудового потенціалу, основних засобів та енергетичних ресурсів, які прямопорційно впливають на собівартість продукції (послуг) лісового госпо-

дарства. Але, в той же час, очевидно, будуть підвищуватися ціни на зазначену лісопродукцію, що дозволить збільшити відрахування до державного бюджету лісгосподарських підприємств сировинних регіонів країни.

Відповідно до звіту про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 2409060 "Ведення лісового і мисливського господарства, охорона та захист лісів в лісовому фонді" за 2019 рік [10], можна скористатися орієнтовним співвідношенням державного фінансування на окремі заходи (статті) щодо можливого прогнозного фінансування лісового господарства за основними напрямками на 2030 рік, що відображено в таблиці 3.

Згідно даних таблиці дві третини бюджетного фінансування необхідно скеровувати на постійне здійснення лісової охорони, тобто оплату праці всіх працівників державних лісгосподарських підприємств, в яких не проводяться рубки головного користування, які могли б забезпечувати фінансову незалежність суб'єкта господарювання.

Необхідно зазначити, що процес фінансування лісового господарства залежить від соціально-політичної ситуації в країні, яка може змінюватися і тим самим впливати на затвердження необхідного фінансування лісового господарства у відповідних статтях державного бюджету. Нині збільшується фіскальне навантаження на лісгосподарські підприємства (прийнятий податок на землю лісгосподарського призначення), що в умовах недостатнього бюджетного фінансування призводить до погіршення фінансового становища цих підприємств та зменшення їхньої можливості у належний спосіб здійснювати лісгосподарську діяльність, охорону лісу, лісовідновні роботи тощо.

ВИСНОВКИ

На основі проведених наукових досліджень запропоновано та апробовано застосування економіко-методичного підходу щодо використання лінійної, логарифмічної, поліноміальної, степеневі та експоненціальної математичних моделей для прогнозного розрахунку рівня потреби у бюджетному фінансуванні лісового господарства країни. Визначено прогнозне значення необхідного державного фінансування лісового господарства за основними напрямками його ведення на 2030 рік.

Література:

1. Марчук Ю. М., Уварова В. І. Фінансово-економічний механізм лісгосподарювання: особливості та інституціональні передумови формування. — Економіка та держава. № 2/2019. С. 57—67.
2. Антоненко І.Я. Формування ринковоорієнтованого фінансово-економічного механізму розвитку лісоресурсної сфери України. Агросвіт. 2011. № 13—14. С. 7—12.
3. Бойко Я.М. Фінансово-економічний механізм розвитку лісового господарства регіону. Економіка АПК. 2014. № 2. С. 75—84.
4. Дубас Р.Г. Удосконалення фінансово-економічного механізму у лісоресурсній сфері України. Економіка АПК. Київ. 2012. № 2. С. 66—69.
5. Коваль Я. В., Блажкевич Т. П., Волочков В. В. Планування виробництва в лісовому господарстві: навчальний посібник. Житомир: Вид-во "Житомирський національний агроекологічний університет", 2011. 504 с.

6. Шершун М.Х., Дребот О.І. Лісовий сектор Європи у контексті змін форм власності та реформування системи управління лісового господарства. Науковий вісник НЛТУ України, Вип. 22.4. 2012. С. 307—315.

7. Фурдичко О.І., Лавров В.В. Лісова галузь України у контексті сталого розвитку: теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційні аспекти: монографія. Київ: Основа, 2009. 424 с.

8. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2017-%D0%BF#Text>

9. Звіт за результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Державним агентством лісових ресурсів України за період з 01.01.2016 р. по 30.06.2019 р. від 23.01.2020 р. № 07-22/1. Державна аудиторська служба України. Київ, 2020. С. 38. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=158120>

10. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 2409060 "Ведення лісового і мисливського господарства, охорона та захист лісів в лісовому фонді за 2019 рік" URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Passporta_KPKVK/2020/Zvit/2409060.pdf

References:

1. Marchuk, Yu. M. and Uvarova V. I. (2019), "The financial and economic mechanism of forest management: features and institutional prerequisites for its formation", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 57—67.

2. Antonenko, I.Ya. (2011), "Formation of a market-oriented financial and economic mechanism for the development of the forest resource sphere of Ukraine", *Ahrosvit*, vol. 13—14, pp. 7—12.

3. Boyko, Y.M. (2014), "Financial and economic mechanism of forestry development in the region", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 75—84.

4. Dubas, R.H. (2012), "Improvement of the financial and economic mechanism in the forest resource sector of Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 66—69.

5. Koval, Ya.V., Blazhkevych, T.P. and Volochkov V.V. (2011), *Planuvannya vyrobnytstva v lisovomu hospodarstvi [Production planning in forestry]*, Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr, Ukraine.

6. Shershun, M.Kh. and Drobot, O.I. (2012), "The forest sector of Europe in the context of changes in forms of ownership and reform of the forestry management system", *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 22.4, pp. 307—315.

7. Furdychko, O.I. and Lavrov, V.V. (2009), *Lisova haluz Ukrayiny u konteksti staloho rozvytku: teoretyko-metodolohichni, normatyvno-pravovi ta orhanizatsiyni aspekty [The forestry industry of Ukraine in the context of sustainable development: theoretical-methodological, normative-legal and organizational aspects]*, Osнова, Kyiv, Ukraine.

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), "On the approval of the Procedure for the use of funds provided for in the state budget for the financing of forestry and

hunting activities, the protection and protection of forests in the forest fund, the creation of protective forest plantations and field protection forest strips: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.20.2017 № 1016", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2017-%D0%BF#Text> (Accessed 18 Sept 2022).

9. State Audit Service of Ukraine (2020), "Report on the results of the state financial audit of the implementation of budget programs by the State Forest Resources Agency of Ukraine for the period from January 1, 2016 to June 30, 2019.", available at: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=158120> (Accessed 18 Sept 2022).

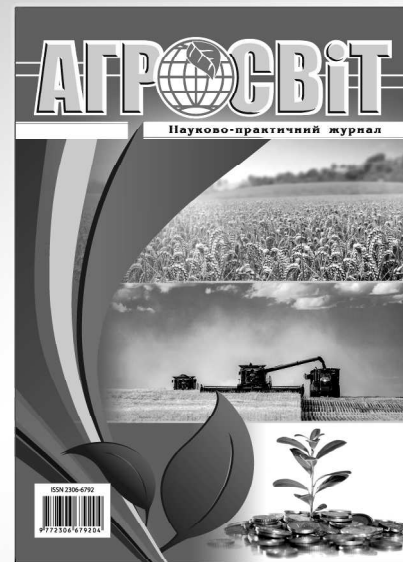
10. Ministry of Energy and Environmental Protection of Ukraine (2020), "Report on the implementation of the passport of the KПКВК budget program 2409060 "Management of forestry and hunting, protection and protection of forests in the forest fund for 2019", available at: https://mepr.gov.ua/files/docs/Passporta_KPKVK/2020/Zvit/2409060.pdf (Accessed 18 Sept 2022).

Стаття надійшла до редакції 17.09.2022 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292